

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
факультет суспільно-гуманітарних наук та права
кафедра соціології та філософії

Робоча програма
ОК ЕТНОСОЦІОЛОГІЯ

Затверджено на засіданні кафедри соціології та філософії

завідувач кафедри

 Л.В. Афанасьєва
протокол № 2 від 02.09.2024 р.

Назва освітнього компонента (обов'язковий /вибірковий)	Етносоціологія обов'язковий
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Спеціальність	054 Соціологія
Освітня програма	Соціологія
Рік викладання	2024-2025
Семестр	2 семестр
Викладач(-і)	Глебова Н.І., док. соц. наук, професор кафедри соціології та філософії
Профайл викладача	http://scholar.google.com.ua/citations?user=28vSPEoAAAAJ&hl
Контактна інформація та комунікація (зворотний зв'язок)	+38 0962296685 Онлайн-консультації: через систему центру освітніх дистанційних технологій, Viber, Telegram

Сторінка освітнього компоненту на сайті центру дистанційних освітніх технологій Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького	https://dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=6121&notifyeditingon=1
---	---

1. Анотація

Загострення дії етнічного фактора на межі століть, процеси національно-культурного відродження української нації, етнічних груп, творення в Україні громадянського суспільства зумовлюють нагальну потребу в якісно нових знаннях про суспільство і етнос, в опануванні студентами дисципліни, яка вивчає перераховані проблеми. Цією дисципліною є «Етносоціологія». Її вивчення дає синтезоване уявлення про сутність та взаємоперетини таких феноменів як соціум і етнос, дію культури як чинника й компоненти їх функціонування, про природу та перебіг національних процесів у соціальних і власне етнічних вимірах.

2. Мета та завдання освітнього компонента

Метою викладання навчальної дисципліни є ознайомлення здобувачів з розділом соціології, який досліджує етнонаціональної структури суспільства, сукупність етнічних спільнот (етнос, нація, етнічна меншина, національна меншина, новітні іммігрантські спільноти), які знаходяться у стійких і упорядкованих зв'язках між собою, вагомі явища культури різних етносів, взаємообумовленість змін у культурі, зокрема, у мові, побуті, етнічних орієнтаціях, закономірності й особливості міжетнічних стосунків; з механізмами відтворення етнічних явищ, їхньої взаємодії з суспільними явищами того чи іншого соціального організму; забезпечити студентам-соціологам знання про сутність та засади етносоціології, її предмет, основні завдання, напрями та етапи розвитку, про її співвідношення з суміжними дисциплінами (соціологія, етнологія, етнографія, етнопсихологія), які розглядають багатогранну етнонаціональну проблематику. Велика увага при вивченні етносоціології приділяється розумінню сутності етносоціальних, етнокультурних, етнопсихологічних і етнополітичних явищ, перебігу етнонаціональних процесів, поглибленому розумінню основних концепцій і державної етнополітики, її законодавчих підвалин та геополітичного контексту.

Згідно з вимогами освітньої програми здобувачі повинні:

знати: предмет освітнього компонента, його структуру, понятійний апарат; основні наукові підходи до розуміння сутності етнонаціональних явищ; етнічні процеси та процеси національного розвитку та етнічної регіоналізації; закономірності й особливості міжетнічних стосунків; шляхи і методи вирішення етнорегіональних проблем.

вміти: застосовувати соціологічні поняття, концепції та теорії для аналізу сутності етнонаціональних процесів; узагальнювати та зіставляти результати різних соціологічних досліджень; визначати та аналізувати етнонаціональні процеси.

3. ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, ЯКІ НАБУВАЮТЬСЯ ЗДОБУВАЧАМИ

ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК08. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК09. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

СК01. Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології.

СК02. Здатність до опанування та використання основних класичних та сучасних соціологічних теорій.

СК03. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в громадянському суспільстві України та в світовій спільноті в цілому.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

РН01. Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності.

РН03. Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в громадянському суспільстві України та в світовій спільноті в цілому.

РН04. Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціально-культурних, економічних, політичних явищ у контексті професійних задач.

ПР07. Вміти використовувати інформаційно-комунікаційні технології у процесі пошуку, збору та аналізу соціологічної інформації.

SOFT-SKILLS, ЯКІ ФОРМУЮТЬСЯ В ОСВІТНЬОМУ КОМПОНЕНТІ

Комунікація

Узгоджена робота

Вирішення проблем

Тайм-менеджмент

Ухвалення рішень

Організаційний

Врегулювання конфліктів

КОМПЕТЕНТНОСТІ, НАПРАВЛЕНІ НА ДОСЯГНЕННЯ ГЛОБАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ, ЯКІ ФОРМУЮТЬСЯ В ОСВІТНЬОМУ КОМПОНЕНТІ

Якісна освіта

Навчання впродовж усього життя для всіх

Гендерної рівності

Скорочення нерівності

ОБСЯГ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Вид заняття	Лекція	Семінарське заняття	Самостійна робота	Всього (годин, кредитів)
Кількість годин денна форма	20	40	90	150 –5кр.

Підсумковий контроль – іспит

ПОЛІТИКА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

Під час занять вітається активне включення здобувачів в обговорення, виконання практико-орієнтованих завдань, створюється творчий простір для формування практичних умінь і навичок роботи в різних галузях психологічної практики, дотримується студентоцентризований підхід до здобувачів. При оцінюванні враховується пізнавальна активність, креативність здобувачів, глибина засвоєного матеріалу.

Завдання викладач надає наприкінці заняття, а також висвітлює на сторінці Центру дистанційних освітніх технологій.

При опануванні курсу слід дотримуватись академічної доброчесності. Роботи повинні бути оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикавання джерел, списування (в т.ч. із використанням мобільних девайсів), втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності є підставою незарахування роботи викладачем. У разі наявності плагіату в будь-яких видах робіт здобувач повинен повторно виконати роботу. Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час онлайн тестування (наприклад, сервіс центру дистанційних освітніх технологій).

Здобувачі вищої освіти можуть брати участь у Проєкті сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP) <https://nuwm.edu.ua/sp/akademichnadobrochesnistj>

Здобувачі мають право на визнання результатів навчання, отриманих в неформальній освіті.

Освітній процес під час військового стану здійснюється у синхронно-асинхронному форматі з обов'язковим дотриманням безпекового режиму під час повітряних тривог.

СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Перелік тем	Кількість годин денна форма				Рекомендована література
	л	см	ср	всього	
Тема 1. Етносоціологія як наука	2	4	12	18	2, 3, 4
Тема 2. Етносоціологічні дослідження	2	6	12	20	2, 3, 7
Тема 3. Етнос як об'єкт етносоціології	4	6	12	22	1, 4, 5
Тема 4. Етногенез та етнонаціональна структура суспільства	4	6	12	22	3, 5, 6
Тема 5. Національний характер: етнічність та ментальність	2	4	10	16	2, 3, 10
Тема 6. Етнічна культура як соціально-духовний феномен	2	4	10	16	1, 3, 4
Тема 7. Міжетнічна та міжкультурна взаємодія	2	6	12	20	1, 6, 7
Тема 8. Етнополітика та міграція	2	4	10	16	3, 5, 11
Разом	20	40	90	150	

ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Частина I: Загальнометодологічні аспекти етнології

Тема 1. Етносоціологія як наука

Формування етносоціології. Об'єкт та предмет етносоціології. Функції і задачі етносоціології. Теоретико-когнітивна, прогностична та просвітницька функції етносоціологічної науки. Актуальність етносоціологічних досліджень. Практичне застосування етносоціологічного знання. Практична значимість етносоціологічних досліджень при розв'язанні питань відтворення культури, зміни національної самосвідомості, внесення змін в господарську діяльність.

Етносоціологія в системі суспільствознавчих наук. Соціальна філософія. Етнографія. Етнологія. Соціальна та етнічна психологія. Етнолінгвістика. Етнополітика. Регіонознавство.

Тема 2. Етносоціологічні дослідження

Методологічні проблеми етносоціологічного дослідження. Особливості та специфіка етносоціологічних досліджень. Особливості вибірки. Об'єкт етносоціологічного дослідження. Предмет етносоціологічного дослідження. Джерельна база етносоціологічного дослідження.

Методи етносоціологічного дослідження. Основні складові частини етносоціологічного дослідження. Способи збору етносоціологічної інформації: опитування, спостереження, аналіз документів.

Методи відбору респондентів. Ідеал. Метод “фільтра”. Метод снігового кому (“snowball”). Метод відбору за непрямими ознаками. Особливості проведення опитування, анкетування та інтерв'ювання. Фокус-групи в етносоціологічному дослідженні.

Специфіка обробки та аналізу даних етносоціологічного дослідження. Методи аналізу отриманих матеріалів: порівняльно-історичний, метод комплексного підходу, статистично-математичні методи.

Тема 3. Етнос як об'єкт етносоціології

Проблема етносу в суспільствознавстві. Визначення поняття етнос. Фактори визначення структури етносу. Ядро етносу. Статичні характеристики етносу. Динамічні характеристики етносу. Маргінальний прошарок. Етнічні категорії. Субетнос. Етнікос. Етнічна меншина. Псевдоменшина.

Поняття етнічної спільноти. Визначення етнічної, етнолінгвістичної, етнографічної, етноконфесійної групи. Теорія залежності характеру етносу від географічного розташування території проживання. Етносфера. Етнічний ареал. Етнічна територія. Етнічна батьківщина. Історико-етнографічні області (райони). Народи корінні. Діаспора. Народ. Нація.

Тема 4. Етногенез та етнонаціональна структура суспільства

Визначення етногенезу. Сучасні теорії етногенезу. Фази розвитку суспільства. Кореляція фаз соціального розвитку з процесом етногенезу.

Біологічне та етнічне походження. “Чинник крові”. Етнічна історія. Етногенетична міксація. Генезис понять: група, рід, плем'я, союз племен, народність, нація.

Етносоціальний організм. Різновиди етносоціального організму. Етнонаціональна структура суспільства. Варіативність змін етнонаціональної структури суспільства. Етноклас. Поліетнічна країна.

Частина 2. Практична царина етносоціології

Тема 5. Національний характер: етнічність та ментальність

Поняття етнічності. Соціальний архетип. Етнічний стереотип. Етнічний образ світу. Символічна етнічність. Етнічне відродження.

Ментальність як специфічний механізм світосприйняття. Ментальність. Менталітет. Етнічна ментальність. Етнічна установка. Символ етнічний.

Національний характер. Національна самосвідомість. Психічний склад нації. Поняття націоналізму.

Структура етнічної ідентичності. Етнічна та національна ідентичність. Етнічна ідентифікація. Мова як фактор етнічної ідентичності. Білінгвізм.

Віросповідання як фактор етнічної ідентичності. Етнічність у контексті групових ідентичностей.

Розвиток етнічної самосвідомості. Традиція. Соціальні норми. Етнічні цінності та ідеали. Мутація. Пасіонарність. Етнічний релікт. Аутсайдери та їх роль в розвитку етносу. Патріотизм.

Тема 6. Етнічна культура як соціально-духовний феномен

Етнічна культура. Виміри етнічної культури. Етносоціокультурні чинники та їх функції. Етнокультура: ціннісний аспект. Етнокультура як форма організації колективного життя. Поведінковий прояв етнічної культури: національний характер. Етнічна культура як символічне середовище. Етносоціальна культура. Цінності етносоціальної культури. Етносоціокультурні чинники формування соціальної атмосфери сучасного суспільства. Етнокультурний простір України. Культура міжетнічного спілкування. Етносоціокультурологія. Визначення етносоціокультурології. Актуальність дослідження етнічних культур на сучасному етапі розвитку суспільства. Етносоціокультурологія в системі суспільствознавчих наук. Функції етносоціокультурології.

Тема 7. Міжетнічна та міжкультурна взаємодія

Міжетнічні контакти. Спілкування міжетнічне. Міжетнічні відносини та зв'язки. Рівні міжетнічної взаємодії. Асиміляція. Міжетнічна інтеграція. Місцегенація. Міжкультурна взаємодія Багатокультурність. Культурна адаптація. Теорія культурного поділу праці. Акультурація. Маргинальність та визначення процесу маргіналізації. Міжнаціональний конфлікт. Етнічний антагонізм. Структура міжетнічного конфлікту. Етнопсихологічна дистанція. Чинники виникнення міжетнічних конфліктів. Шкала соціальної дистанції Богардуса. Етнокультурна дистанція. Етноцентризм. Виміри націоналізму: військовий та захисний. Шовінізм, джингоїзм, фашизм, сіонізм, колонізм, імперіалізм, расизм. Толерантність. Шляхи вирішення “міжетнічних та міжнаціональних питань”.

Тема 8. Етнополітика та міграція

Визначення поняття “етнополітика”. Етнополітичний організм. Етнічна автономія. Етнополітика української держави. Русифікація. Українізація. Автономна республіка Крим. Етнічне голосування. Етнічні організації. Етнополітичний менеджмент. Етнічний бізнес. Поняття міграції. Переселення народів. Основні фактори виникнення міграційних процесів. Трудова міграція. Біженець. Репатріація. Переміщені особи. Імміграційна квота. Депортація. Визначення поняття «малочисельний народ», «національна меншина», «етнічна спільнота». Етнічні спільноти в Україні та Запорізькому регіоні: проблеми міжетнічного спілкування. Поляки, болгари, чехи, німці, меноніти, словаки, росіяни, греки, кримські татари, караїми, євреї, молдаване, гагаузи, угорці, вірмени. Нові діаспори в Україні.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

	Виконання практико-орієнтованого завдання
	Виконання творчого завдання
	Виконання практико-орієнтованого завдання

Докладний опис завдань для самостійної роботи представлений на сайті ЦОДТ.

Творчі завдання:

1. Підготувати есе на тему «Міжнаціональні конфлікти, їхнє означення і причини виникнення». Опишіть, які причини впливають на формування міжнаціональних конфліктів та який вплив вони мають в житті особистості.
2. Дослідження ролі сильної особистості в житті суспільства. Підготуйте доповідь про характерні риси такої особистості та її вплив на життя

суспільства, надаючи приклади з історії людства. конфесійний плюралізм релігії у сучасному суспільстві.

3. Підготувати есе на тему «Процеси етнічної і мовної асиміляції та акультурації». Визначте та опишіть характер таких процесів та їх сутність.
4. Підготувати тези на тему «Форми розв'язання і варіанти вирішення міжетнічних суперечок та конфліктів». Опишіть їх особливості та сутність.
5. Підготувати есе на тему «Роль еліт і націоналізму у формуванні й розвитку націй». Розгляньте та опишіть важливість еліт у формуванні й розвитку націй.
6. Підготувати тези на тему «Шляхи і методи вирішення етнорегіональних проблем». Розгляньте сутність етнорегіональних проблем та визначте шляхи їх вирішення.
7. Підготувати тези на тему «Процеси етнічного розмежування та згуртування». Дослідіть які чинники впливають на процес розмежування та згуртування етносів.
8. Розробіть інструментарій для вивчення моделі придбання та втрати етнічного коріння в життєдіяльності конкретного народу.
9. Визначте, які особистісні характеристики необхідні для успішної адаптації етносу у новому соціальному середовищі.
10. Опишіть специфіку процесів формування Української нації. В чому, на вашу думку, заключалась проблема формування української нації.

Практико-орієнтовані завдання:

1. Дослідження впливу глобалізації на локальні мови і діалекти. Внаслідок глобалізації спостерігається поступове зникнення локальних мов і діалектів. Як соціолог, які можливі наслідки цього явища ви б визначили, і які заходи могли б допомогти зберегти культурну різноманітність?
2. Популярна соціальна мережа змінила алгоритми відображення контенту, і тепер користувачі частіше бачать матеріали лише певних культурних груп. Які можливі соціальні наслідки такої ситуації?
3. Дослідження впливу вивчення традиційних народних звичаїв та свят на соціальну інтеграцію дітей різних етнічних груп. У школах вирішили запровадити вивчення традиційних народних звичаїв та свят. Як це може вплинути на соціальну інтеграцію дітей різних етнічних груп?
4. Дослідження способів побудови культурних взаємодій з етнічними громадами. Проаналізувати та навести приклади добровільних, вимушених та примусових способів культурних взаємодій з етнічними громадами.
5. Аналіз впливу чуток на міжнаціональні взаємовідносини людей. Опишіть яка роль чуток в житті полікультурного суспільства та який їх вплив на колективну поведінку.
6. Дослідження критеріїв індивідуальних та групових відхилень з точки зору домінуючої культури і етнокультури. Визначте та опишіть основні критерії цих відхилень.
7. Дослідити соціокультурну альтернативу «Схід-Захід» крізь усю цивілізаційну історію людства. Проаналізувати змістовну протилежність західного та східного типів культури.
8. Дослідження взаємодії та змішування етнокультур у безпосередніх контактах носіїв різних культурних традицій. Підготувати доповідь про розмиття культурних «меж» як сучасні реалії соціокультурних процесів.
9. Аналіз регіональних особливостей етномовної диференціації в Україні. Дослідіть етномовні відмінності в різних регіонах країни та причини їх виникнення.
10. Дослідити взаємообумовленість змін у культурі, зокрема, у мові, побуті, соціокультурних орієнтаціях етнічних громад.

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Предмет і метод етносоціології
2. Структура, завдання, функції етносоціології
3. Основні поняття етносоціології
4. Соціоісторичні концепції етнічності.

5. Расово-біологічні трактування етносу і нації.
6. Конструктивізм в етносоціології
7. Інструменталізм в етносоціології
8. Р.Турнвальд: введення терміну «етносоціології».
9. Психологізм в етносоціології.
10. Початок етносоціологічних досліджень у вітчизняній соціології.
11. Національне питання в роботах П.А.Сорокіна.
12. Народність і культурно-історичні типи.
13. Національне питання в класово-детерміністській парадигмі.
14. Теорія етносу в етносоціології
15. Етнонаціональна стратифікація, її соціально-структурні і психологічні чинники.
16. Етнонаціональна стратифікація в Україні.
17. Амбівалентність понять етнічна і національна меншина.
18. Класифікація етнонаціональних меншин.
19. Класифікація етнонаціональних меншин в Україні.
20. Суть і форми соціокультурної адаптації.
21. Акультурація, геноцид, асиміляція, інтеграція як моделі етнонаціональної політики.
22. Основні стратегії поведінки в міжетнічних комунікаціях.
23. Досвід соціокультурної адаптації в Україні.
24. Типи етнонаціональної ідентичності.
25. Етноцентризм і націоналізм як соціальні фобії.
26. Основні чинники, що формують міжетнічну толерантність.
27. Міжетнічні сімейно-шлюбні стосунки.
28. Етнонаціональні конфлікти: причини і типологія.
29. Структурно-функціоналістський підхід в трактуванні причин міжетнічних конфліктів.
30. «Етнічність, що політизується» (Дж.Ротшильд).
31. Цивілізаційна концепція конфліктів (С.Хантінгтон).
32. Релігійно-конфесійний чинник в етнонаціональних конфліктах.
33. Концепція «внутрішнього колоніалізму».
34. Концепція «конфлікту цінностей».
35. Основні моделі етнонаціональних конфліктів.
36. Концепція «управління» конфліктами.
37. Роль геополітичних чинників в етнонаціональних конфліктах.
38. Етносоціологічні проблеми російської нації.
39. Національно-культурна автономія в Україні.
40. Нові українські меншини.
41. Структура і характер поліетнічності в Україні.
42. Основні зони міжетнічної напруги в Україні.
43. Етнокультурний і етноконфесійний екстремізм.

44. Джерела і типологія етносепаратизма.
45. Соціокультурна адаптація: її основні концепції, суть, форми, чинники.
46. Основні моделі етнонаціональної політики: інтеграція, акультурація, асиміляція, геноцид, расизм.
47. Основні стратегії поведінки в іноетнічному середовищі.
48. Етнічна ідентичність: поняття, чинники, трансформації.
49. Етноцентризм, націоналізм, ксенофобія.
50. Міжетнічні сімейно-шлюбні стосунки.
51. Етнонаціональний конфлікт: причини і типологія. Основні теоретичні підходи в трактуванні причин етнонаціональних конфліктів.
52. Типологія етнонаціональних конфліктів на пострадянському просторі.
53. Геополітичні чинники в етнонаціональних конфліктах.
54. Право народів на самовизначення і права людини.
55. Основні регіони міжетнічної напруги в Україні.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Програмні результати навчання	Методи навчання	Форми і засоби оцінювання
РН01. Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності.	опрацювання наукових досліджень, спостереження і аналіз випадків, навчальні дискусії, створення ситуацій пізнавальної новизни	Поточний контроль: захист презентації, доповідь, самоконтроль. Підсумковий контроль: іспит.
РН03. Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в громадянському суспільстві України та в світовій спільноті в цілому.	опрацювання наукових досліджень, спостереження і аналіз випадків, виконання індивідуальних навчальних завдань, створення ситуації зацікавленості	Поточний контроль: оцінювання розробленої програми, практичний контроль. Підсумковий контроль: іспит.
РН04. Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціально-культурних, економічних, політичних явищ у контексті професійних задач.	спостереження і аналіз випадків, створення ситуації зацікавленості, виконання індивідуальних завдань, навчальні дискусії	Поточний контроль: практичний контроль (добірка практичних вправ, проведення практичних вправ на занятті, виконання), виконання творчих завдань. Підсумковий контроль: іспит.
РН07. Вміти використовувати інформаційно-комунікаційні технології у процесі пошуку, збору та аналізу соціологічної інформації.	опрацювання наукових досліджень, спостереження і аналіз випадків, навчальні дискусії, створення ситуацій пізнавальної новизни	Поточний контроль: захист презентації, доповідь, самоконтроль. Підсумковий контроль: іспит.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДНО ДО ФОРМ І ВИДІВ КОНТРОЛЮ

Оцінювання результатів навчання здійснюється відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в МДПУ імені Богдана Хмельницького» <https://mdpu.org.ua/universitet/informatsiya-shho-pidlyagaye-oprilyudnennnyu/dokumenty-vishhogo-navchalnogo-zaklad/polozhennya-z-organizatsiyi-osvitnogo-p/> та «Положення про бально-накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у

МДПУ імені Богдана Хмельницького» <https://mdpu.org.ua/universitet/informatsiya-shho-pidlyagaye-oprilyudnennnyu/dokumenti-vishhogo-navchalnogo-zaklad/polozhennya-z-organizatsiyi-osvitnogo-p/>.

Бально-накопичувальна система оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з кожного освітнього компонента містить поточний, підсумковий контроль знань та оцінювання самостійної роботи. Робота здобувачів на навчальних заняттях оцінюється за видами навчальної діяльності. Максимальна сумарна кількість балів при оцінюванні роботи здобувачів на навчальних заняттях складає 30 балів. Самостійна робота є видом навчальної діяльності здобувача, яка підлягає оцінюванню. Викладач визначає види самостійної роботи здобувачам. Максимальна сумарна кількість балів при оцінюванні самостійної роботи здобувачів складає 30 балів.

Підсумковий контроль знань – вид контролю, який проводиться наприкінці навчального семестру у формі екзамену.

Загальний бал (ЗБ) з освітнього компонента складається з суми балів, отриманих за навчальну, самостійну роботу та підсумковий контроль знань.

Якщо освітнім компонентом передбачено виконання курсової роботи (КР), загальний бал рахується за формулою: $ЗБ = (ЗБ\text{ ОК} + КР) / 2$, де ЗБ ОК = 100 балів; КР = 100 балів.

Якщо освітнім компонентом передбачено проходження навчальної практики (НП), загальний бал (ЗБ) рахується за формулою: $ЗБ = (ЗБ\text{ ОК} + НП) / 2$, де ЗБ ОК = 100 балів; НП = 100 балів.

Якщо освітнім компонентом передбачено виконання курсової роботи та проходження навчальної практики, загальний бал (ЗБ) рахується за формулою: $ЗБ = (ЗБ\text{ ОК} + КР + НП) / 3$, де ЗБ ОК = 100 балів; КР = 100 балів; НП = 100 балів.

Бально-накопичувальна система здобувача з освітнього компонента			
Види навчальної діяльності здобувача, які підлягають оцінюванню		Частина 1 : Загальнометодологічні аспекти етнології	Частина 2: Практична частина етносоціології
	Робота на навчальних заняттях (максимальний сумарний бал – 30):		
	Аналіз впливу чуток на міжнаціональні взаємовідносини людей. Опишіть яка роль чуток в житті полікультурного суспільства та який їх вплив на колективну поведінку.	10	
	Підготувати тези на тему «Процеси етнічного розмежування та згуртування». Дослідіть які чинники впливають на процес розмежування та згуртування етносів.	5	
	Підготувати тези на тему «Форми розв'язання і варіанти вирішення міжетнічних суперечок та конфліктів». Опишіть їх особливості та сутність.		5
	Дослідження способів побудови культурних взаємодій з етнічними громадами. Проаналізувати та навести приклади добровільних, вимушених та примусових способів культурних взаємодій з етнічними громадами.		10
	Самостійна робота студента (максимальний сумарний бал – 30):		

	Дослідження взаємодії та змішування етнокультур у безпосередніх контактах носіїв різних культурних традицій. Підготувати доповідь про розмиття культурних «меж» як сучасні реалії соціокультурних процесів.	10
	Опишіть специфіку процесів формування Української нації. В чому, на вашу думку, заключалась проблема формування української нації.	10
	Дослідження впливу вивчення традиційних народних звичаїв та свят на соціальну інтеграцію дітей різних етнічних груп. У школах вирішили запровадити вивчення традиційних народних звичаїв та свят. Як це може вплинути на соціальну інтеграцію дітей різних етнічних груп?	10
	Підсумковий контроль: іспит (максимальний бал – 40)	
	Загальний бал (максимальний бал – 100)	

Оцінювання видів навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Максимальна кількість балів та вимоги до їх накопичення
Підготовка і захист завдання	Максимально 5 балів: – 5 балів – завдання виконано згідно вимог, зміст відповідає темі, представлено широкий аналіз проблеми, – 4 бали – завдання виконано згідно вимог, зміст відповідає темі, представлено широкий аналіз проблеми, але є деякі недоліки у тексті, – 3 бали – завдання виконано згідно вимог, зміст відповідає темі, представлено достатній аналіз проблеми, але є деякі недоліки у тексті, – 1-2 бали – зміст не відповідає темі, є багато недоліків, невідповідність вимогам щодо оформлення, плагіат. 0 балів – відповідь відсутня
Творчі завдання/Практико-орієнтовані завдання	Максимально 10 балів: 9-10 балів - завдання виконане самостійно, повністю без допомоги викладача; має високий рівень поінформованості, потрібний для прийняття рішень; добирає самостійно інформаційні джерела, що відповідають завданню; володіє вміннями творчо-пошукової діяльності; демонструє високий рівень професіоналізму у проведенні практичних вправ; здатний модифікувати дібрані вправи відповідно до актуальних умов 8 балів - завдання виконане повністю з використанням літератури, запропонованої викладачем; має високий рівень поінформованості, потрібний для прийняття рішень; добирає інформаційні джерела до рекомендованих, що відповідають завданню; володіє вміннями творчо-пошукової діяльності, демонструє високий рівень професіоналізму у проведенні практичних вправ, частково здатний модифікувати дібрані вправи відповідно до актуальних умов 6-7 балів - завдання виконано без допомоги викладача, але відзначається неповнотою викладу думок; уміє чітко і точно інтерпретувати отриману інформацію у контексті своєї діяльності; критично ставиться до отриманої від викладача інформації; наводить аргументи, робить необхідні висновки, може зіставляти, узагальнювати й систематизувати інформацію під керівництвом викладача; вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних і

	нестандартних навчальних ситуаціях, демонструє достатній рівень професіоналізму у проведенні практичних вправ, модифікувати дібрані вправи відповідно до актуальних умов не вдається 5 балів – завдання виконано з допомогою викладача й відзначається неповнотою викладу думок; не завжди вміє чітко і точно інтерпретувати отриману інформацію у контексті своєї діяльності; критично ставиться до отриманої від викладача інформації; наводить аргументи, робить необхідні висновки; може зіставляти, узагальнювати й систематизувати інформацію під керівництвом викладача; вільно застосовує вивчений матеріал лише у стандартних навчальних ситуаціях; демонструє посередній рівень професіоналізму у проведенні практичних вправ, не здатний модифікувати дібрані вправи відповідно до актуальних умов 3-4 балів - завдання виконано фрагментарно після консультації з викладачем або під його керівництвом; усвідомлює недостатній обсяг інформації, виявляє розуміння висновків з певного питання; володіє вміннями здійснювати первинну обробку навчальної інформації без подальшого її аналізу, демонструє низький рівень професіоналізму у проведенні практичних вправ, не здатний модифікувати дібрані вправи відповідно до актуальних умов 2-3 балів - завдання виконано фрагментарно під керівництвом викладача; необхідні практичні вміння роботи з навчальною інформацією не сформовані; не володіє вміннями вибирати відомі способи дій для виконання фахових завдань; більшість передбачених завдань не виконано 0-1 балів - необхідні завдання, передбачені навчальною програмою не виконані; не має елементарних умінь працювати з навчальною інформацією, необхідні практичні вміння і навички не сформовані
--	---

Підсумковим контролем на освітньому компоненті є іспит , на його складання надається 40 балів. Іспит включає 2 теоретичні питання (максимально оцінюється в 30 балів), тестові завдання (максимально оцінюється в 10 балів).

Критерії оцінювання підсумкового контролю:

Характеристика критеріїв оцінювання знань	Якісна шкала	Оцінюван ня теоретичн ого питання, практично го завдання	За 40 бальною шкалою
Високий рівень Характеризується глибокими, міцними, узагальненими, системними знаннями – з предмета, уміннями застосувати знання, творча, навчальна діяльність має дослідницький характер,	відмінно	9-10	36-40

позначена уміннями самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особистісну позицію.			
Високий рівень Характеризується глибокими і міцними знаннями – з предмета, уміннями застосувати знання, творча, навчальна діяльність має частково дослідницький характер, позначена уміннями самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особистісну позицію.	Добре	8	33-35
Достатній рівень Характеризується знаннями суттєвих ознак, понять, явищ, закономірностей, зв'язків між ними. Студент самостійно засвоює знання у стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, синтезом, узагальненням, порівнянням, абстрагуванням), уміє робити висновки, виправляти допущені помилки.	Добре	6-7	30-32
Середній рівень Знання неповні, поверхневі. Студент відновлює основний навчальний матеріал, але недостатньо осмислено, не вміє самостійно аналізувати, робити висновки. Здатний вирішувати завдання за зразком. Володіє елементарними вміннями навчальної діяльності.	задовільно	5	27-29
Початковий рівень Відповідь студента при відтворенні навчального матеріалу елементарна, фрагментарна, обумовлюється початковим уявленням про предмет вивчення.	задовільно	3-4	24-26
Незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння застосувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач.	Не зараховано (з можливістю повторного складання)	2-3	21-23
Незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння орієнтуватись при виконанні практичних задач, незнання основних фундаментальних положень	Не зараховано (з обов'язковим повторним вивченням освітнього компонента)	0-1	1-20

Оцінювання результатів навчання в Університеті здійснюється відповідно до 100-бальної шкали:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи, практики, диференційованого заліку	для заліку
90-100	A	Відмінно	Зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C	Добре	
64-73	D	Задовільно	
60-63	E	Задовільно	
35-59	F	незадовільно з можливістю повторного	не зараховано з можливістю повторного складання

	X	складання	
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ПОРЯДОК ВИЗНАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ, ОТРИМАНИХ В НЕФОРМАЛЬНІЙ ОСВІТІ

Здобувачі вищої освіти мають право на визнання результатів навчання, отриманих в неформальній освіті. Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, регулюється Положенням про порядок визнання результатів навчання у процесі неформальної освіти в Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького <http://surl.li/lgwzd>

Викладач надає здобувачам актуальну інформацію про підвищення рівня професійної підготовки та можливе перезарахування результатів, отриманих у неформальній освіті. Такі рекомендації надаються здобувачам на сторінках освітніх компонентів на ЦОДТ, а також в telegram-групах.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Основна

1. Бистрицький Є. Національна ідентичність і громадянське суспільство. К. : Дух і літера, 2015. 452 с.
2. Богомаз К.Ю., Редькіна Г.М. Етнополітичні та міграційні процеси в суспільстві : хрестоматія: навчальний посібник. Дніпродзержинськ : Дніпродзержинський державний технічний університет, 2015. 519 с.
3. Грабовська І., Грабовський С. Хвилі глобалізації, деколонізація та геополітична суб'єктність. Українознавство. 2023. №1. С. 212–225.
4. Етнополітичний контекст соціокультурних трансформацій у сучасній Україні / ред. кол. О.Рафальський, В.Войналович, Л.Нагорна. К. : ІПіЕНД ім. І.Ф.Кураса НАН України, 2017. 512 с.
5. Консолідація українського суспільства: Інформаційно-аналітичні матеріали 16 груд. 2016. Центр Разумкова. URL: razumkov.org.ua/upload/Identi-2016.pdf
6. Майборода О.М. Етнічність у міжнародній системі. К. : ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2017. 448 с.
7. Потапчук Н. Теоретичні засади вивчення проблеми виникнення чуток серед населення в умовах надзвичайної ситуації. URL: <http://www.apppsychology.org.ua/data/jrn/v10/i28/33.pdf>
8. Соціокультурні ідентичності та практики / за ред. А. Ручки. К.: Либідь, 2022. 315 с.
9. Українська ідентичність і консолідація. URL: buklib.net/books/24274.
10. Филипович Л. Українські релігійні стереотипи та їх вплив на процеси культурної ідентифікації сучасних українців: європейський та альтернативний вектори . URL: <http://lfilip56.wordpress.com>

Додаткова

11. В. Молодиченко, Л. Афанасьева. Міжкультурна компетенція і компетентність у сучасній соціальній комунікації. *VERSUS*. 2016. №1(8). С.27.
12. Людмила Глинська, Ігор Чичановський, Олексій Андрющенко. Етнічна єдність багатокультурної мелітопольської громади як маркер національного спротиву війні. Українознавчий альманах. Київ: «Міленіум», 2023. Випуск 33. С. 189-199.
13. Л. Глинська. Міжкультурна комунікація як запорука гармонійного розвитку суспільства. *VERSUS*. 2017. №1(9). С. 21-26.
14. У чому сутність культурної інтеграції та асиміляції? Соціологія. URL: pidruchniki.com/.../u_chomu_sutnist_kulturnoyi_integratsiyi_asimilyatsiyi.
15. Черниш Н.Й. Ідентичності в сучасній Україні та стратегії їх використання. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, 2011. № 941.

16. Штефан І.П. Криза ідентичності у глобалізованому світі. Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтва. К. Міленіум, 2021. № 1. С. 25-31.

Інформаційні ресурси в інтернеті

1. Інститут соціології НАН України. URL: <http://www.i-soc.com.ua>
2. Київський міжнародний інститут соціології URL: <https://www.kiis.com.ua>
3. GfK Ukraine www. URL: <https://www.gfk.com/uk-ua>
4. Социологическая группа «Рейтинг» (Rating Group Ukraine) URL: <http://ratinggroup.ua>
5. Фонд Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва URL: <https://dif.org.ua>
6. Соціологічна агенція «Фама» URL: <http://famaiviv.com.ua>
7. Центр SOCIS URL: <http://socis.kiev.ua>
8. URL: ispp.org.ua – офіційний сайт Інституту соціальної та політичної психології АПН України
9. URL: <http://socionet.ru/> - Соціонет – інформаційний простір з суспільних наук
10. URL: <http://www.socium.info/library.html> – бібліотека соціологічної літератури
11. URL: <http://www.studfiles.ru/all-vuz/879/folder:2208/> - бібліотека соціологічної літератури
12. URL: www.uceps.com.ua/ukr/all/sociology (Архів соціологічних даних Українського центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова, м. Київ).
13. URL: www.ukrstat.gov.ua (Статистичні матеріали Держкомстату України)
14. URL: www.sociology.kharkov.ua (Домашня сторінка харківських соціологів)
15. URL: www.i-soc.com.ua (Домашня сторінка Інституту соціології НАН України)

Публікації з освітнього компонента викладачів освітньої програми, з якими можна ознайомитися в репозиторії <http://eprints.mdpu.org.ua> та у вільному доступі у мережі Інтернет:

1. Афанасьєва Л. Глебова Н., Глинська Л. Регіональний досвід дієвих механізмів вирішення труднощів і проблем національних меншин в умовах війни: проєктний досвід. Українознавчий альманах. Київ, 2022, № 30.
2. Афанасьєва Л. Глебова Н., Глинська Л. The communicative potential of multinational communities in countering destructive ethno-rumors in modern Ukrainian society: a sociological analysis (web of science). Cuestiones politicas. Volumen 40, num. 75, 2022.
3. Афанасьєва Л. Глебова Н., Глинська Л. The communicative potential of multinational communities in countering destructive ethno-rumors in modern Ukrainian society: a sociological analysis (web of science). Cuestiones politicas. Volumen 40, num. 75, 2022
4. Афанасьєва Л. Глебова Н., Глинська Л. Етнічна єдність багатокультурної мелітопольської громади як маркер національного спротиву війні. Українознавчий альманах. Київ: «Міленіум», 2023. Випуск 33.
5. Афанасьєва Л. Глебова Н., Глинська Л. та ін. Полікультурність як джерело цивілізаційного розвитку багатоетнічної української спільноти : монографія. Запоріжжя, 2023. 191 с.

